

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-593/21 - 1

Kohtuasi C-593/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

24. september 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

10. september 2021

Kassatsioonkaebuse esitaja:

NY

Vastustaja:

Herios SARL

Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus)

Kohtuotsus

[...] [kohtuotsuse viide]

[...] NY

kassatsioonkaebuse esitaja,

[...] [kassatsioonkaebuse esitaja advokaadi andmed]

versus

HERIOS, société à responsabilité limitée (piiratud vastutusega äriühing) [...] [vastustaja andmed]

vastustaja kassatsioonimenetluses,

ET

[...] [vastustaja advokaadi isikusamasus]

I. Menetlus kassatsioonikohtus

Kassatsioonkaebus on esitatud Cour d'appel de Liège'i (Liège'i apellatsioonikohus) 16. jaanuari 2020. aasta kohtuotsuse peale.

[...]

[...] [menetlust puudutavad kaalutlused]

II. Vaidluse aluseks olevad asjaolud ja menetluse taust

[...] Kohtuasja faktilised asjaolud ja menetluse tausta võib kokku võtta järgmiselt.

Vastustaja oli sõlminud Saksa äriühinguga Pöensgen kaubandusagentilepingu, mille alusel oli tal ainuõigus müüa esindatava tooteid [...] Belgias, Prantsusmaal ja Luksemburgis.

2009. aastal võttis vastustaja suulise lepingu alusel kassatsioonkaebuse esitaja tasustatava allagentina tööle, et pidada läbirääkimisi kaupade üle, mida Pöensgen müüs eespool nimetatud territooriumil.

2015. aasta lõpus ja 2016. aasta alguses toimusid kassatsioonkaebuse esitaja, vastustaja ja Pöensgeni vahel arutelud, mis puudutasid kaubandusagentuuri tegevuse otsest jätkamist kassatsioonkaebuse esitaja poolt ja vastustaja vastava tegevuse lõpetamist, kuid mis ei olnud edukad.

Äriühing Pöensgen teatas 8. juunil 2016 vastustajaga sõlmitud lepingu lõpetamisest kuuekuulise etteteatamistähtajaga, nii et lepingulised suhted lõppesid 31. detsembril 2016.

Kassatsioonkaebuse esitajast sai 2017. aasta jaanuaris äriühing Pöensgen kaubandusagent ja nende vahel sõlmiti 2017. aasta aprillis leping.

Vastustaja lõpetas 23. veebruari 2017. aasta kirjaga kassatsioonkaebuse esitajaga sõlmitud lepingu erakorraliste asjaolude tõttu, mis muudavad esindatava ja agendi vahelise kutsealase koostöö lõplikult võimatuks, mis tähendas põhilepingu lõpetamist.

Vastustaja ja äriühing Pöensgen leppisid 22. mail 2017 kokku eelkõige vastustajale lepingu ülesütleamise hüvitise maksmises.

Leides, et tal on õigus lepingu ülesütleamise hüvitisele vastustaja jaoks uute klientidega ärisuhete loomise eest, mille eest äriühing Pöensgen maksis talle hüvitist, esitas kassatsioonkaebuse esitaja vastustaja vastu hagi lepingu

ülesütlemise hüvitise saamiseks, mis vastab tema sõnul käibe, mille vastustaja sai 2016. aastal seoses uute klientidega.

Esimese astme kohus mõistis kassatsioonkaebuse esitaja kasuks välja lepingu ülesütlemise hüvitise.

Vaidlustatud kohtuotsus muudab seda kohtuotsust ja leiab, et kassatsioonkaebuse esitajal ei ole õigust lepingu ülesütlemise hüvitisele.

III. Kassatsioonkaebuse väide

Kassatsioonkaebuse esitaja esitab järgmiselt sõnastatud väite:

Rikutud õigusnormid

- majandusõiguse seadustiku (*Code de droit économique*) artikkel X.5 ja artikli X.18 esimene lõik;
- nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta [EÜT 1986, L 382, lk 17, ELT eriväljaanne 06/01, lk 177] artikli 17 lõige 1 ja lõike 2 punkti a esimene taane;
- õiguse üldpõhimõte, mille kohaselt ühenduse õigusel on riigisiseste õigusnormide suhtes esimus.

Kritiseeritavad otsused ja põhjendused

[Vaidlustatud] kohtuotsus [...] jätab kassatsioonkaebuse esitaja nõuded [...] [eelkõige järgmistel põhjustel] rahuldamata:

„Nõutav lepingu ülesütlemise hüvitis

Menetluse pooled nõustuvad sellega, et nende vahel oli sõlmitud kaubandusagentileping, mis on majandusõiguse seadustiku artiklis 1.11 määratletud kui leping, mille kohaselt üks pool, kaubandusagent, võtab teise poole, esindatava ees, kellele ta ei allu, alalise ja tasustatava kohustuse pidada läbirääkimisi ja vajaduse korral sõlmida tehinguid esindatava nimel ja kulul.

Kaubandusagendil on sõnaselgelt lubatud kasutada allagenti. Kaubandusagendist [vastustajast] saab siis allagendi [kassatsioonkaebuse esitaja] esindatav ning ta peab selle eest tasu maksma (kaubandusõiguse seadustiku artikkel X.5).

Äriühingu Pöensgen ja [vastustaja] vahelise lepingulise suhte lõppemise tõttu langes ära ka allagentilepingu alus.

[...]

[Kassatsioonkaebuse esitaja] nõue puudutab üksnes majandusõiguse seadustiku artiklis X.18 ette nähtud lepingu ülesütleamise hüvitist, millele kaubandusagendil on teatud tingimustel õigus pärast kaubandusagendi lepingu lõpetamist.

[...]

Seega tuleb veel analüüsida, kas [kassatsioonkaebuse esitaja] vastab lepingu ülesütleamise hüvitise saamise tingimustele. Asjakohased nõuded on seadusandja rangelt kindlaks määranud.

Majandusõiguse seadustiku artikli X.18 kohaselt on lepingu lõppemisel kaubandusagendil õigus nõuda lepingu ülesütleamise eest hüvitist, kui ta on esindatava jaoks loonud ärisuhteid uute klientidega või oluliselt laiendanud suhteid olemasolevate klientidega ning kui see võib esindatavale jätkuvalt olulist kasu tuua.

Klientide nimekirjadest ja [kassatsioonkaebuse esitaja] esitatud komisjonitasude tabelitest nähtub, et [kassatsioonkaebuse esitaja] laiendas [vastustaja] klientuuri.

Majandusõiguse seadustiku artikli X.18 sõnastuse tõttu on lisaks vajalik, et uued kliendid annaksid esindatavale jätkuvalt olulist kasu ka pärast lepingulise suhte lõppemist.

Lepingu ülesütleamise hüvitise näol, mida [vastustaja] sai tema ja äriühingu Pöensgeni vahelise kaubandusagendilepingu ülesütleamise tõttu, ei ole tegemist tulevikus tekkida võiva olulise kasuga, mida [vastustaja] saab [kassatsioonkaebuse esitaja] loodud ärisuhete tõttu uute klientidega, vaid seda tuleb maksta seaduse alusel.

Lepingu ülesütleamise hüvitise nõue ei ole mitte tulevikus tekkida võiv kasu, vaid tuleneb kaubandusagendi lepingu ülesütleamisest [...].

Kuna majandusõiguse seadustiku artikli X.18 sõnastus on selge, ei ole vaja esitada Euroopa Liidu Kohtule [kassatsioonkaebuse esitaja] eelotsuse küsimust mõiste „oluline kasu“ tõlgendamise kohta.

[Vastustaja] ei saa tulevikus kasu loodud ärisuhetest uute klientidega. Seda silmas pidades kinnitab [vastustaja] ja äriühingu Pöensgeni vahel 22. mail 2017 sõlmitud kokkulepe sõnaselgelt, et selle kokkuleppe rakendamise korral on pooled esitanud kõik poolte vastastikused makse-, teabe-, arvete ja vastutusnõuded, mis tulenevad 31. detsembril 2006 [lugeda: 2016] tühistatud kaubandusagendi lepingust, samas kui [kassatsioonkaebuse esitaja] ja äriühing Pöensgen jätkavad töötamist koos ja lisaks saavad kasu ärisuhetest väljakujunenud klientuuriga“.

Nõuded

Vastavalt majandusõiguse seadustiku artiklile X.5 võib kaubandusagent, kui ei ole sätestatud teisiti, oma ülesande täitmiseks kasutada tema palgatud allagente, kes tegutsevad tema vastutusel ja kelle esindatavaks ta saab.

Nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 17 lõike 1 kohaselt on liikmesriikidel kohustus sätestada kaubandusagendile erihüvitise maksmine lepingu lõppemisel.

Liikmesriikidel oli võimalus valida lepingu ülesütleamise hüvitise kord, mille eesmärk on hüvitada agendi poolt esindatavale hangitud uutest klientidest tulenev väärtus, või lepingu kaotamisest tuleneva kahju hüvitamise kord.

Esimese valikuvõimaluse kohta näeb nimetatud direktiivi artikli 17 lõike 2 punkt a ette, et:

„Kaubandusagendil on õigus saada hüvitist ainult siis ja ulatuses, kui:

– ta on hankinud esindatavale uued kliendid või märkimisväärselt suurendanud äritegevuse mahtu olemasolevate klientidega ja esindatav saab äritegevusest nende klientidega jätkuvalt olulist kasu

ja

– selle hüvitise maksmine on õiglane, arvesse võttes kõiki asjaolusid ja eelkõige vahendustasu, mille kaubandusagent on kaotanud nende klientidega tehtavate äritehingute pealt. Liikmesriigid võivad ette näha, et niisuguseks asjaoluks loetakse ka artikli 20 tähenduses konkurentsipiirangu kasutamist“.

Valides lepingu ülesütleamise hüvitise, sätestab majandusõiguse seadustiku artikli X.18 esimene lõik:

„Lepingu lõppemisel on kaubandusagendil õigus nõuda lepingu ülesütleamise hüvitist, kui ta on käsundiandja jaoks loonud uute klientidega ärisuhteid või oluliselt laiendanud suhteid olemasolevate klientidega ning kui see võib käsundiandjale jätkuvalt olulist kasu tuua“.

Sama sätte teine lõik täpsustab, et kui kaubandusagendi lepingus on ette nähtud konkurentsikeelu tingimus, loetakse, et esindatav saab olulist kasu, kui ei ole tõendatud vastupidist.

Seega, ilma et see piiraks artikli X.18 viiendas lõigus ette nähtud välistamisjuhtusid, mis ei ole käesoleva asjaga seotud, on allagendil õigus saada esindatavalt (kaubandusagent põhilepinguga sätestatud lepingulise suhte raames) lepingu ülesütleamise hüvitist, kui ta tõendab, et ta on hankinud esindatavale uued kliendid või märkimisväärselt suurendanud äritegevuse mahtu olemasolevate

klientidega ja kui see tegevus toob pärast allagendilepingu lõppemist esindatavale olulist kasu.

Lepingu ülesütleamise hüvitis, mida esindatav maksab oma põhiagendile tema allagendi hangitud uute klientide eest, kujutab endast seega „olulist kasu“, mida allagendi esindatav saab pärast allagendilepingu lõppemist.

Ei vaieldamatu asjaolu, et lepingu ülesütleamise hüvitis, mida makstakse põhiagendile „seadusega kehtestatud õiguse alusel“, ega asjaolu, et allagent, kellest pärast põhiagendilepingu lõppemist oma esindatavaga ja allagendilepingu lõppemist sai samade toodete jaoks põhiagent, jätkab „väljakujunenud klientuuri“ kasutamist, ei võta temalt õigust lepingu ülesütleamise hüvitisele pärast allagendilepingu lõppemist.

Kohtuotsus, milles on seoses kaubandusagentuuri allagendilepinguga tuvastatud, et i) see lõpetati, ii) allagent „laiendas klientuuri“ ja seega hankis esindatavale uusi kliente, ei saa majandusõiguse seadustiku X.18 esimest lõiku ja direktiivi 86/653/EMÜ artikli 17 lõike 2 punkti a esimest taanet rikkumata jätta rahuldamata kassatsioonkaebuse esitaja nõuet maksta talle lepingu ülesütleamise hüvitist põhjendustel, et hüvitise näol, mida vastustaja Pöensgenilt nõudis ja sai, ei ole tegemist tulevase kasuga, et vastustaja saadav hüvitis kuulub maksmisele seaduse alusel ning et kassatsioonkaebuse esitaja ja äriühing Pöensgen jätkavad koos töötamist ning saavad kasu ärisuhetest väljakujunenud klientuuriga.

Teise võimalusena palub kassatsioonkaebuse esitaja Euroopa Kohtul esitada Euroopa Liidu toimimise lepingu (konsolideeritud versioon) artikli 267 alusel järgmine eelotsuse küsimus:

[...] [resolutsioonis esitatud eelotsuse küsimus]

IV. Kassatsioonikohtu otsus

Nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 17 lõike 1 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, et tagada kaubandusagentidele pärast agendilepingu lõppemist lõike 2 kohase hüvitise või lõike 3 kohase kahjuhüvitise maksmine.

Selle direktiivi artikli 17 lõike 2 punkti a esimese taande kohaselt on kaubandusagendil õigus hüvitisele siis, kui ta on hankinud esindatavale uued kliendid või märkimisväärselt suurendanud äritegevuse mahtu olemasolevate klientidega ja esindatav saab äritegevusest nende klientidega jätkuvalt olulist kasu.

Majandusõiguse seadustiku artikli X.18 esimene lõik, [...] millega võetakse üle direktiivi artikli 17 lõike 2 punkt a, sätestab, et lepingu lõppemisel on kaubandusagendil õigus nõuda lepingu ülesütleamise eest hüvitist, kui ta on käsundiandja jaoks loonud ärisuhteid uute klientidega või oluliselt laiendanud

suhteid olemasolevate klientidega ning kui see võib käsundiandjale jätkuvalt olulist kasu tuua.

Kohtuotsuses märgitakse, et kassatsioonkaebuse esitaja oli vastustaja allagent, et ta laiendas tema klientuuri ning et põhiagendilepingu lõppedes sai vastustaja põhiesindatavalt lepingu ülesütlemise hüvitist ning kassatsioonkaebuse esitajast sai kõnealuse endise põhiesindatava agent.

Väitega heidetakse kohtuotsusele ette, et sellega keelduti kassatsioonkaebuse esitajale lepingu ülesütlemise hüvitise maksmisest, kuna vastustaja saadud hüvitis ei ole oluline eelis, kuna tegemist ei ole tulevase eelise, vaid seaduse alusel makstava hüvitisega, ning kuna kassatsioonkaebuse esitaja jätkab töötamist koos endise põhiesindatavaga ja saab sellega seoses kasu ärisuhetest klientuuriga.

Väite analüüsimine eeldab eespool viidatud artikli 17 lõike 2 punkti a esimese taande tõlgendamist.

Järelikult tuleb enne kohtuotsuse tegemist esitada Euroopa Liidu Kohtule küsimus, mis on sõnastatud käesoleva kohtuotsuse resolutsioonis.

Esitatud põhjendustest lähtudes

otsustab kohus

peatada kohtuliku arutamise seniks, kuni Euroopa Liidu Kohus on vastanud järgmisele küsimusele:

Kas nõukogu 18. detsembri 1986. aasta direktiivi 86/653/EMÜ füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsevate kaubandusagentide tegevust käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 17 lõike 2 punkti a esimest taanet tuleb tõlgendada nii, et sellises olukorras, nagu on kõne all käesolevas asjas, ei ole põhiagendile proportsionaalselt allagendi poolt uute klientidega ärisuhete loomisega makstud lepingu ülesütlemise hüvitise näol tegemist põhiagendi saadava „olulise kasuga“?

[...] [kohtukoosseis, kuupäev, menetlust puudutavad kaalutlused ja allkirjad]